

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

2. Карпенчук С.Г. Педагогічний закон у контексті природничих законів розвитку Всесвіту // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки РДГУ. Вип. 30. – Рівне: РДГУ, 2005. – С. 3 – 9.
3. Оксенюк О.В. Національні цінності як духовний аспект особистості // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки РДГУ. Вип. 30. – Рівне: РДГУ, 2005. – С. 3-9.
4. Ройко Я. Біблія на уроках фізики // Газета “Фізика”, № 1(301), січень 2007. – С. 20 –22.

Резюме: В статті розглянуті деякі причини, які призводять до деградації особистості молодого чоловіка і можливі шляхи подолання цього явища.

Summary. In this article a problem of young personality degradations and some possible ways to remove this tendency is viewed.

УДК: 371.15:008-057.212

О.В. ПОПЧУК

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МЕНЕДЖЕРА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ

Резюме. У статті розглядається сутність поняття „професійна культура”. Автор визначає основні чинники та умови формування професійної культури майбутнього фахівця. Сформульовано основні вимоги та професійно-особистісні якості сучасного менеджера.

Ключові слова: менеджмент, професійна культура, моральна культура особистості.

Постановка проблеми. Сучасні навчальні заклади готують фахівців, які володіють не тільки фаховими знаннями, вміннями, навичками і системним, аналітичним, прогностичним стилем мислення, але й високою морально-етичною та професійною культурою. Адже саме вища освіта є вагомим чинником становлення та розвитку молодого покоління.

Водночас частішають прояви непрофесіоналізму у різних сферах діяльності, що актуалізує виявлення проблеми підготовки висококваліфікованих фахівців вищими навчальними закладами, формування в них належної загальної та професійної культури. Особливу актуальність при цьому набуває проблема підготовки фахівців для сфери управління. Світовий досвід переконливо свідчить про можливість суттєвих економічних змін завдяки розвитку менеджменту. Успіхи потужних ринкових перетворень в економіці України багато у чому будуть залежати від фахівців цієї галузі.

Спеціалісти з управління *менеджмент* розглядають як мистецтво організовувати процес і керувати людьми, вміння досягати поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших. Зважаючи на таке розуміння, можна сказати, що менеджер — це людина, яка вміє досягати поставленої мети, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей. Менеджером називають також особу, яка реалізує діяльність управління і виконує у зв'язку з цим роль керівника, що відповідає конкретній посаді в організації та якою визначається його службова поведінка.

Так, у працях американського соціолога Ф. Тейлора дається визначення „ідеального менеджера”, який повинен мати високорозвинений розум, бути освіченим, володіти певними технічними знаннями. Від нього вимагається сила, енергійність, рішучість, розважливість. Все це треба для того, щоб менеджер міг забезпечити максимальні прибутки підприємству [7, с. 5].

Ефективні менеджери відрізняються один від одного здібностями і темпераментом, особистісними якостями, знаннями й інтересами, тобто всім тим, що відрізняє одну особистість від іншої. Єднає ж їх те, що вони вміють, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей, досягати виконання важливих та актуальних завдань у всьому, за що б не бралися. Менеджер продукує знання, ідеї та інформацію. Проте ця "продукція" приносить користь лише тоді, коли він спілкується з іншими людьми і спрямовує їхню спільну діяльність (а також їхні знання, вміння, навички) на досягнення поставлених цілей. Саме його діяльність стає тим самим "фактором виробництва", який дає змогу високорозвиненим компаніям, фірмам, організаціям та й певним країнам бути конкурентоспроможними [3, с.12]. Тому до сучасного менеджера ставляться вимоги вищі, ніж до його попередників.

Метою нашого дослідження є обґрунтування сутності поняття „професійна культура” та чинників її формування у майбутніх фахівців, а також визначення основних вимог до менеджерів та їх основних професійно-особистісних якостей.

Аналіз останніх наукових досліджень. За визначенням К.М.Хоруженко, термін „професійна культура” застосовується в соціології та культурології для характеристики соціально-професійної якості суб'єкта праці і являє собою рівень оволодіння працівниками досягненнями науки й техніки, що є особистісним аспектом культури праці. Основними елементами професійної культури є освіта, професійний досвід і кваліфікація працівника [15, с. 239-240].

На думку А.І.Кравченка, під *професійною культурою* розуміють сукупність спеціальних теоретичних знань та практичних умінь, пов'язаних з певним видом праці. Ступінь оволодіння професійною культурою

визначається у кваліфікації та кваліфікаційному розряді. При цьому розрізняють формальну та реальну кваліфікацію: перша пропонує необхідні для професії теоретичні знання, а друга – практичні навички та вміння, професійний досвід, отриманий протягом декількох років роботи в даній галузі [6, с. 57].

Разом з тим чимало учених, зокрема М.М.Корінний та В.Ф.Шевченко, визначають сутність феномену *професійної культури* як відповідний рівень та якість професійної діяльності, котрі залежать від соціально-економічного стану суспільства й сумлінності особистості в оволодінні певними знаннями, навичками конкретної професії та їх практичному використанні. Для формування і становлення професійної культури потрібні навчальні заклади, що дають кваліфіковану освіту. Адже високий рівень професійної культури є ознакою розвинутого суспільства [5, с. 173].

Феном професійної культури досліджували у своїх працях сучасні українські та російські науковці: С.Сливка, К.С.Островський, К.Ю.Бурлаков, Н.І.Гончарова, В.Ю.Ковальчук, Т.В.Іванова, А.М.Новиков, М.Ю.Ананченко, О.С.Пономарьов та інші. Зокрема С. Сливка вважає, що поняття „професійна культура” тісно пов’язане з поняттям „культура праці”, однак вони не ідентичні. Коли йдеться про будь-яку працю, у тому числі некваліфіковану, повсякденну, де не потрібні спеціальні знання, то тут доцільно вживати термін „культура праці”. Але це поняття може означати і кваліфіковану працю, пов’язану зі спеціалізацією, професіоналізмом, виробничою діяльністю. Це означає, що культура праці вміщує і професійну культуру, тобто перше поняття ширше, ніж друге [13, с.40].

А.М.Новиков *професійну культуру* особистості розрізняє за рівнями сформованості професійних знань, навичок і сформованості операційних, тактичних, стратегічних професійних умінь; за рівнями оволодіння основними кваліфікаціями – уміннями оволодіння комп’ютером, іноземними мовами, професійного спілкування, навичками маркетингу, організації реклами і збуту продукції тощо; за рівнями оволодіння естетичними, етичними, економічними, екологічними, правовими компонентами професійної культури [8, с.22]. У якості суттєвих рис сучасної *професійної культури* М.Ю.Ананченко виділяє наявність спеціальних (у тому числі етичних) знань, умінь і навичок, нормативність, здібність до діалогу та сприйняття нових ідей [1, с. 11]. О.С.Пономарьов тлумачить *професійну культуру* як обов’язковий елемент професіоналізму, „що ґрунтується на високій загальній і моральній культурі людини та її духовності, й передбачає такий розвиток професійної компетентності фахівця у сфері його діяльності, який підносить цю діяльність та її результати до рівня основних життєвих цінностей, завдяки чому формується почуття особистої відповідальності перед людьми і Богом за результати своєї діяльності, за можливі наслідки технічних чи управлінських рішень” [12, с.92].

Як зазначає М.Пищулін, ще в античну добу Сократ і Платон обстоювали необхідність поєднання професіоналізму і моральності людини. На сьогодні ця вимога розглядається з точки зору формування освіченого, гуманного, духовного професіонала. Аналізуючи цю проблему, не можна не погодитися з думкою, що „гармонія і дисгармонія професійного розвитку представляє собою складну гаму поєднань необхідних для професійної діяльності якостей – від високої професійної та людської компетентності до повної професійної непридатності та моральної глухоти і нелюдськості” [11, с.92-102].

Отже, готовність особистості до професійної діяльності в першу чергу визначається за критеріями професіоналізму і моральності: „моральна, але непрофесійна людина є некомпетентною, оскільки друге без першого не в змозі забезпечити спеціалістові його самореалізацію. Не забезпечена професіоналізмом моральність, тим більше аморальний професіоналізм, гіпертрофують крайнощі – добре безсилля і злу силу, замінюючи за правом сили перше другим” [11, с.100].

Як бачимо, поєднання професійної і моральної культури – необхідні складові особистості сучасного професіонала. *Моральна культура особистості* розглядається як результат засвоєння особистістю морального досвіду, сформованого суспільством. У широкому вигляді вона представлена моральним досвідом особистості – системою переконань, ставлень, мотивів дій і відповідних моральних почуттів та стійких форм поведінки.

Слід зазначити, що професійна особистісна культура у широкому значенні тлумачиться як результат становлення особистості професіонала і є тотожною всьому досвіду особистості, котрий забезпечує успішне виконання конкретної професійної діяльності та подальший розвиток професійної компетентності. У цьому значенні *моральна культура особистості* входить до складу професійної культури і визначається тією сукупністю особливих зобов’язань, що людина і громадянин приймає на себе, коли долучається до певної сфери професійної діяльності. У вузькому значенні під *професійною культурою* особистості слід розуміти систему знань, умінь, навичок і здібностей, завдяки яким з’являється можливість виконання тих трудових операцій і дій, що є необхідними у певній сфері професійної діяльності. Тобто йдеться про необхідний інструментальний рівень забезпечення праці. У такому розумінні професійна і моральна культура розглядаються як складові компоненти особистісної культури професіонала. Однак, незалежно від розуміння поняття, ми можемо зробити висновок, що висока моральна культура – необхідна якість професіонала у контексті гуманістичного розвитку суспільства. Саме вона є основою для збагачення духовної складової тієї чи іншої професійної сфери, підвищення духовності суспільства [10, с.47].

Водночас у сучасних умовах ринку праці для забезпечення конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів постає завдання підвищення якості підготовки фахівців з менеджменту. Формуванню професійних рис особистості майбутнього менеджера присвятили свої дослідження А.А.Іванова, Г.І.Бабій (виховання комунікативної культури менеджера), В.В.Дуліна (формування морально-етичної культури

майбутнього керівника), С.В.Сухомлинова (формування господарсько-правової культури менеджерів), Н.Т.Піроженко, І.Г.Герасимова (гуманізація професійної підготовки майбутніх менеджерів) та інші.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що в цілому під *професійною культурою* слід розуміти комплекс спеціальних знань, умінь та навиків, володіючи якими фахівець певного виду праці стає майстром своєї справи, професіоналом. Варто зазначити, що на формування професійної культури майбутнього фахівця впливають як особливості самої професії, так і інші чинники. Серед них можна виділити загальну культуру майбутнього фахівця. Має місце не лише вплив загальної культури фахівця на його професійну культуру, а й навпаки - вплив останньої на культуру його різнопланового спілкування поза виробничою сферою. Загальнокультурна підготовка, що включає в себе вивчення історії, економіки, права, соціології та політології, іноземної мови, культури мовлення тощо, є фундаментом для професійного становлення. Вважається, що формування загальної культури поведінки в цілому здійснюється в сім'ї. Проте важливу роль у формуванні професійної культури відіграють навчальні заклади, які створюють умови для професійного становлення, розвитку та самореалізації особистості. Адже, до чинників формування професійної культури фахівця слід віднести і культуру навчального закладу, де студент отримує теоретичні знання у вибраній сфері професійної діяльності, і культуру організацій, де проходить виробнича практика.

Цілком очевидно, що вимоги до сучасного фахівця повинні відповідати потребам сьогодення і передбачати: високий професіоналізм в обраній сфері; інноваційний характер мислення і готовність до змін; навички управлінської діяльності; креативність та особисту творчу спрямованість, готовність забезпечувати умови для свого творчого потенціалу; здатність розуміти інших людей, їх прагнення, мотиви, інтереси тощо; високі духовні й моральні ідеали та переконання; високу політичну, правову та економічну культуру; системне мислення, яке передбачає психологічну готовність, здатність і навички системного підходу до проблемних ситуацій; готовність брати на себе відповідальність; комунікативність, діловитість, здатність до міжособистісного й управлінського спілкування; володіння однією із найпоширеніших іноземних мов; знання комп'ютерної техніки та інше [14, с. 44].

В епоху розвитку інформаційної економіки дедалі очевидніше входить у життя сучасний тип менеджера, який, на відміну від своїх попередників, може зробити кваліфікований висновок лише на підставі колегіального, всебічного обговорення і вивчення ситуації, виваженості оцінок, глибокого аналізу суті справи. Більше того, він може моделювати складну ситуацію і за допомогою сучасних комп'ютерних технологій своєрідно її "програвати", домагаючись оптимального вирішення того чи іншого завдання. Сучасний менеджер повинен мати талант керівника, бути лідером, певною мірою дипломатом, володіти здібностями педагога, високими етичними якостями, зрештою мати високорозвинене почуття нового і вміти це нове застосовувати до конкретної справи. До того ж він має володіти даром передбачення, високими організаційними здібностями, компетентністю, міцним здоров'ям, розвиненим інтелектом та високим рівнем культури спілкування й етики ділової поведінки. Крім того, менеджери повинні розуміти різні ділові культури, мати глобальний менталітет, мріяти про успіх не лише на національному, а й на міжнародному рівні.

Разом з тим висококваліфікований фахівець повинен володіти основними етичними нормами та правилами поведінки у ділових відносинах. Водночас необхідно розвивати і соціально-психологічні навички діяльності майбутнього фахівця, які мають базуватися на знанні засад формування організаційної культури, реалізації принципів розвитку соціальних відносин, традицій, звичаїв. Адже духовність, культура, інтелігентність є невід'ємними складовими професіоналізму майбутнього фахівця, особливо коли його діяльність пов'язана з людьми.

З метою формування моделі сучасного фахівця, зокрема менеджера, нами було проведено опитування 323 студентів Рівненського державного гуманітарного університету, що навчаються за спеціальністю „Менеджмент організацій”. Насамперед визначилися найнеобхідніші особистісні риси, якими повинен володіти менеджер, це: комунікабельність - 72,1%; впевненість у собі – 71,1%; рішучість - 64,7%; працелюбність – 62%; винахідливість – 41,6%; сила волі – 41,1%; ініціативність – 40%.

Сучасний менеджер, на думку респондентів, повинен володіти: глибокими фаховими знаннями - 76,0%, навичками спілкування - 55,0%; творчим підходом до справи - 48,0%; іноземними мовами - 43,0%; комп'ютерною технікою - 42,0%, а також вміти сміливо брати на себе відповідальність - 26,0%; бути ініціативним - 23,0%; вміти себе репрезентувати - 22,0%; бути патріотом країни - 20,0%; брати активну участь у науковому пошуку - 15,0%; вміти чітко виконувати накази та розпорядження - 14,0%; добре орієнтуватися в ринкових відносинах - 7,0%. Позитивним є визнання студентами значення знань та фахової досконалості, що можна вважати вагомою передумовою для формування професійної культури.

Крім того, для досягнення успіху майбутні менеджери віддають перевагу впевненості у собі (68,0%); працелюбності (60,0%); рішучості (53,0%); активності та ініціативності (51,0%); силі волі (43,0%); винахідливості (34,0%).

Отже, передбачувана нами модель професійної діяльності менеджера може складатися з таких професійно-особистісних компонентів:

- комунікабельність;
- наполегливість, рішучість, впевненість у собі;
- творче мислення, активність та ініціативність;
- відповідальність, вимогливість, винахідливість;

- соціальна сміливість, рішучість;
- сила волі, емоційна стабільність.

На нашу думку, це далеко не всі якості, якими повинен володіти сучасний менеджер. У професійному становленні фахівця будь-якої галузі першочергова увага повинна приділятися питанням етичної грамотності. Сучасним менеджерам необхідно знати сутність ділової етики, уміти визначати притаманні організації етичні норми, враховувати інтереси всіх суб'єктів управління і діяти відповідно до етичних норм на практиці.

Висновки. Зазначимо, що для формування професійної культури особистості майбутнього менеджера та поглиблення її професійного потенціалу у вищих навчальних закладах необхідні такі умови: забезпечення студентів фаховими та загальнотеоретичними знаннями; посилення гуманітарного та гуманістичного спрямування всіх навчальних предметів; впровадження спеціальних навчальних курсів, які сприятимуть формуванню професійної культури; забезпечення студентів відповідними базами практик; створення сприятливої морально-психологічної атмосфери у вищому навчальному закладі; впровадження новітніх технологій у навчально-виховний процес; впровадження соціально-педагогічного моніторингу як системи діагностики процесів формування компонентів професійної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананченко М.Ю. К вопросу о сущности и факторах становления профессиональной культуры специалиста // Формирование профессиональной культуры будущего специалиста: Материалы X областной студенческой научной конференции и международных педагогических чтений: Сб. статей и тез. – Архангельск, 2003. – С.11-14.
2. Вербець В.В. Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: Монографія. – Острог - Рівне, 2005. – 383 с.
3. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке. – М., 2000. – 279 с.
4. Иванова Т.В. Формирование профессиональной культуры будущего специалиста // Проблемы та перспективи управління якістю підготовки спеціалістів, 1-4 грудня 1993 р.: Тези доповідей. – К., 1993. – С.197-199.
5. Корінний М.М., Шевченко В.Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. – К., 2003. – 384 с.
6. Кравченко А.И. Культурология. – М., 2001. – 372 с.
7. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента /Пер. с англ. – М., 1992. – 702 с.
8. Новиков А. М. Российское образование в новой эпохе. – М., 2002. – 232 с.
9. Островський К.С. Підготовка фахівців в Україні: проблеми, перспективи на порозі третього тисячоліття. – Хмельницький, 2002. – 346 с.
10. Палеха Ю.І. Ділова етика: Навч. посібник. – К., 2001. – 238 с.
11. Пищулин Н.М. Формировать, воспитывать духовность // Педагогика толерантности. – 2002. – № 3. – С.92-102.
12. Пономарьов О.С. Невідкладність проблем формування загальної професійної культури сучасних фахівців // Вища школа. – 2002. – № 6. – С. 88-92.
13. Сливка С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект). – Л.: Світ, 2000. – 119 с.
14. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: "Академвидав", 2006. – 352 с.
15. Хоруженко К.М. Культурология: Энциклопедический словарь. – Ростов-на-Дону, 1997. – С.239-240.

Резюме. В статье рассматривается сущность понятия „профессиональная культура”. Автор определяет основные факторы и условия формирования профессиональной культуры будущего специалиста. Сформулированы основные требования и профессионально-личностные качества современного менеджера.

Summary. It is the considers essence of notion of „professional culture”. In the article Main factors and conditions of forming of future specialist' professional culture are determined. The main requirements and professional personal qualities of modern manager are formulated.

УДК: 78.087.68 – 057
ПОТАПЧУК

Т.В.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З ХОРОВИМ КОЛЕКТИВОМ

Резюме. У статті розглядається навчальний процес підготовки студентів музично-педагогічного факультету до роботи з хором колективом, наголошується на необхідності дотримання міжпредметних зв'язків.

Ключові слова: хоровий колектив, підготовка студентів, міжпредметні зв'язки.

Постановка проблеми. Аналіз фахової підготовки студентів до роботи з хором колективом показує, що у справі професійної підготовки накопичився педагогічний досвід і досягнуті значні успіхи. Однак,

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-сміслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоаспектного психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20